

ПРОГРАМА

за управување со отпад од пакување

Согласно со член 36 од Законот за управување со пакување и отпад од пакување, министерот за животна средина и просторно планирање донесува програма за управување со отпад од пакување.

1. Опис и оцена на постојната состојба во управувањето со отпадот од пакување

Согласно Законот за пакување и отпад од пакување, следниве материјали се дефинирани како типови на отпад од пакување:

- 1.Хартија и картон
- 2.Пластика
- 3.Стакло
- 4.Метал (Алуминиум и челик)
- 5.Композити
- 6.Дрво

Министерството за животна средина и просторно планирање ќе инсистира на хиерархијата на отпадот, што значи ќе настојува отпадот од пакување да го:

1. Намали
2. Реупотреби
3. Енергетски искористи
4. Компостира
5. Депонира, како последна мерка која до 2020 треба да биде 5% од вкупниот отпад од пакување.

2. Опис на субјектите кои постапуваат со отпадот од пакување

Предвидувањата се дека хартијата и картонот како отпад од пакување ќе достигнат количина од околу 37- 42.000 тони во 2020 година. Во моментот има два

рециклирачки капацитети за овој тип на отпад и тоа, КОМУНА АД Скопје и еден капацитет кој се рестартира во Кочани, компанијата ХАРТИЈА КО. Во моментот и капацитетот во КОМУНА не работи тш во најголем дел, собраната хартија и картон се извезува.

Во Македонија, СКОПСКИ ЛЕГУРИ може да го преработи алуминиумот, а МАКСТИЛ може да го рециклира челикот. Трендот на продажба во алуминиумските лименки е во опаѓање и се очекува дека до 2020, овластените компании за постапување со отпад од пакување кои ќе ги постигнат националните цели, со оглед дека има и доволно домашни рециклирачки капацитети.

Во Македонија има неколку рециклирачки капацитети за различни типови на пластичен отпад од пакување (PET, PE, PP) и нивниот сегашен капацитет за преработка изнесува цца 20.000 тони годишно. Имајќи в предвид дека се очекува вкупната количина на отпад од пакување во 2018 да изнесува не повеќе од 50.000 тони/годишно, неопходната рециклирачка стапка од (22,5% или цца 12.000 тони/годишно) може во целост да биде реализирана со можностите на домашните рециклирачки капацитети.

За рециклирање или енергетско искористување на композитните материјали и дрвото во Македонија нема капацитети. Министерството за животна средина и просторно планирање треба да стимулира мали и средни компании, како и правните субјекти за постапување со отпад од пакување, кои сакаат да вложат во реупотреба на овие материјали или нивно искористување како гориво, со оглед на релативно високата калорична вредност на овие типови на отпад од пакување.

Согласно со податоците со кои располага министерството за животна средина и просторно планирање, следниве типови на отпад од пакување можат да бидат рециклирани од следниве преработувачи на отпад:

- GREENTECH е компанија за преработка и рециклирање на PET со годишен капацитет од 6.000 тони, лоцирана со своите капацитети во Скопје и Нови Сад, Србија.
- ECO PET е рециклатор од Битола кој е во завршна фаза на добивање на потребните дозволи. Тие можат да рециклираат PET, PP и PE. Годишниот капацитет за обработка е 4.000 тони отпад.

- PAVOR DOOEL Велес, примарно рециклира PET и PP, со годишен капацитет од 6.000 тони.
- АГРОПАЛ Тетово е рециклатор на ПП, ПЕ пластика, со годишен капацитет од 6.000 тони
- HARTIJA K, Кочани, отпочнува со работа со рестартирање на капацитетите за производство на хартија. Тие се согласни да отпочнат со рециклирање на хартија и картон од отпад од пакување и се во можност да рециклираат до 12.000 тони / годишно
- MAKSTIL AD Скопје е компанија од металургијата која има капацитет за преработка на 30.000 тони/годишно
- SKOPSKI LEGURI е локална компанија од металопреработувачката индустрија, основно фокусирана на преработката на обоени метали. Компанијата е подготвена да ги рециклира сите Al-лименки кои ПАКОМАК ќе ги транспортира до нивните капацитети. Нивниот годишен капацитет е 50.000 тони.

Следниве компании се во фаза на добивање на потребните дозволи:

- SNS REPLAST Скопје, кој имаат капацитет за рециклирање на PE и PP од 6.000 тони/годишно.
- DAMJAN DOOEL Битола, со капацитет за примарно рециклирање на PE со капацитет од 3.000 тони/годишно.

3. Количина и вид на отпад од пакување што се создава во Република Македонија како и идни предвидувања и тренд на развој во наредниот петгодишен период

Според досегашните анализи направени од Министерството, количината на создаден отпад од пакување во Република Македонија во 2010 год. се проценува на 100.000 тони годишно или околу 45-50кг/жител. Искуствата од други земји покажуваат дека земјите со помал стандард и оние кои се претежно рурални, генерираат помалку отпад од пакување по жител од индустриски поразвиените земји со повисок стандард на живеење, каде се генерира и до 70 кг/жител отпад од пакување. Генерално, земјите со повисок БДП генерираат повеќе отпад од пакување по жител и најчесто

растот на количината на отпад од пакување по жител е пропорционална со растот на БДП.

Имајќи ги во предвид типовите на отпад од пакување, се проценува дека во 2011 на пазарот во Р. Македонија ќе се пуштат следниве количини по тип на отпад од пакување:

Таб. 1 Отпад од пакување по типови

Преглед по основни типови на отпад до 2015 година					
Материјали	2011	2012	2013	2014	2015
Хартија/картони [t]	38,000	39,140	40,314	41,500	42,500
Пластика [t]	34,500	35,500	36,660	37,502	38,000
Стакло [t]	17,000	17,560	18,157	19,000	19,200
Метал [t]	3,500	3,600	3,750	3,900	4,000
Композитни материјали [t]	5,000	5,200	5,400	5,700	5,850
Дрво [t]	5,000	5,100	5,200	5,350	5,500
Total [t]	103,000	106,100	109,481	112,950	115,000

Горенаведените податоци во Таб.1 укажуваат дека **Хартијата и картоноската амбалажа** изнесуваат 37%, а **Пластиката** околу 33% од вкупниот отпад од пакување. Само овие два типа на отпад од пакување заедно прават 70% од вкупната количина на отпад од пакување што се пушта на македонскиот пазар.

Се очекува сите правни субјекти кои постапуваат со отпад од пакување, во првите години од работењето да се фокусираат на овие два типа на отпад од пакување, развивајќи ефикасен и ефективен систем за собирање, сортирање и рециклирање на овие типови на отпад од пакување, опфаќајќи ја индустријата и крајните корисници.

Со интегрирање на веќе постоечките текови на отпад од пакување и зајакнување на нивните капацитети во годините што следат, треба да се обезбеди минимум 70% преработка на хартијата и пластиката од амбалжен отпад до 2020, што би значело **цца 50% од вкупната количина на отпад од пакување**, кој се очекува во 2020. На овие количини треба да се додадат металот и дрвото како отпад од пакување кои ќе се рециклираат. Во 2020 се очекува металот и дрвото да учествуваат со 10% од

вкупниот отпад од пакување односно да се рециклира 60% тш се добива стапка на рециклирање во 2020 година од 56% од вкупниот отпад, само со рециклирање на амбалажата од хартија, пластика, дрво и метал.

За оние типови на отпад од пакување за кои нема да има капацитети за преработка и рециклирање во Р.Македонија (стакло, композитни материјали) Министерството за животна средина и просторно планирање заедно со правните субјекти за постапување со отпад од пакување, треба да помогне во развивање на сите неопходни дополнителни канали за рециклирање, се со цел постигнување на националните цели кои се предвидени за 2020.

Следниве примери даваат преглед за таквите активности:

Стаклото е отпад од пакување кој опфаќа цца 16-18% од вкупната количина на отпад од пакување. За жал, во РМ нема постоечки капацитети за рециклирање на стакло, што претставува објективна потешкотија за иницијална преработка на истото. Моментално, најголем број од стаклената амбалажа на пазарот во македонија е произведена од најголемиот регионален производител на стаклени шишиња, Швајцарската компанија VETROPACK, која има производствен капацитет и во Хрватска. Министерството треба да воспостави контакти со претставниците на компаниите за постапување со отпад и VETROPACK и овозможи лесен извоз на стаклото како отпад од пакување за Хрватска. Преку развивање соодветен систем за сортирање и транспорт. Истовремено, Министерството треба да го поддржи отварањето на капацитет за производство на стаклена амбалажа во земјата, со што многу би се поефитинило рециклирањето на стаклото.

Исто така, во соседните земји има и други рециклирачки капацитети за стакло, како што се Стаклара Параќин (Србија), STIND И DRUZBA во Бугарија, JULA во Грција.

Со континуиран развој на примарните и секундарните системи за селектирање на стаклото, во соработка со општините, и компаниите за постапување со отпад, во годините што следат се очекува да соберат и рециклираат цца. 15.000 тони стакло годишно до 2020.

Дрвото како отпад од пакување претставува само 5% вкупниот пазар на отпадот од пакување. Во Македонија се уште не постојат сериозни капацитети за

рециклирање на дрвото и добивање на материјали за изработка на мебел или оплата за градежништво. Но, постои растечки тренд за производство на пелети за горење. Дрвото како отпад од пакување би можело да се користи за производство на пелети кои би се користеле за греење и во производствените процеси на индустријата. Тоа би подразбирало енергетска преработка на овој тип на отпад од пакување, што претставува најекономичен и наједноставен начин на искористување на овој тип отпад од пакување.

Министерството за животна средина и просторно планирање треба да ги поддржува компаниите кои имаат или сакаат да отпочнат со производство на пелети и опрема за енергетско искористување на овој тип отпад.

Металите како отпад од пакување се веројатно најмал дел од вкупната количина на отпад од пакување. Најмногу се генерира од конзервната индустрија (овошје и зеленчук), од производителите на пијалоци, кафе, месо и индустриите за преработка на риба.

За овој тип на отпад од пакување, во Македонија има доволни капацитети за рециклирање. Во соработка со општините и соодветните правни субјекти за управување со отпад од пакување, министерството за животна средина и просторно планирање треба да ги поддржи сите проекти за примарно и секундарно сортирање и третирање на металите како отпад од пакување, со крајна цел ефективно рециклирање на истите.

Националните цели за овој тип отпад од пакување може да се постигнат преку постоечките субјекти на пазарот во оваа област, без посебни стимулации за истите. Преку подобрување на примарното и секундарното собирање на металите со постоечките правни субјекти за постапување со отпад од пакување и општините, до 2020 година може да се собере и рециклира околу 2.500 тони на метал годишно.

Композитните пакувања претставуваат дел од отпадот од пакување кои најтешко се рециклира. Овие пакувања најмногу се пласираат на пазарот од страна на млечната индустрија, производителите на овошни сокови, фармацевтската индустрија и индустријата за кондиторски производи. Пакувањата од цигарите исто така може да се сметаат како композитни, со оглед дека не е едноставно одвојувањето на алуминиумската фолија од внатре и ПВЦ фолијата од надвор, од

основната картонска кутија. Во моментот нема домашни компании кои рециклираат композитни материјали, а такви нема ниту во нашето непосредно опкружување. За надминување на оваа постоечка ситуација, министерството за животна средина и просторно планирање треба да соработува со производителите на композитни пакувања и правните субјекти за постапување со отпад од пакување, особено со оние кои произведуваат пакувања за индустријата за производство на пијалоци. Целта е со нив да се согледа можноста и да се стимулираат да отпочнат со изградба на капацитети за рециклирање на композитните пакувања. Со оглед на фактот дека преработката на отпадот за добивање на енергија е општо прифатена како најевтин и најефикасен начин за преработка на композити, би требало Министерството да направи анализа со сите засегнати страни во однос на добивање дозвола за спроведување на оваа опција. Преработката на композитните пакувања во горивен материјал треба да биде стимулирано од министерството за животна средина и просторно планирање, со оглед дека овој вид на пакување се очекува да има растечки тренд во следните години.

Министерството за животна средина и просторно планирање ќе го стави главниот фокус на собирање и рециклирање на хартијата, пластиката и стаклото како типови на отпад од пакување во првите 3 години (до 2015). Истовремено, во соработка со правните субјекти за постапување со отпад од пакување, министерството за животна средина и просторно планирање ќе стимулира развивање соодветни системи за поинтезивна преработка на дрво и композити, за да се достигне преработка на 62% од целокупната количина од отпадот од пакување до 2020 година.

Сепак, за исполнувањето на Националните Цели Министерството и другите институции во Р.Македонија треба да успеат преку своите надлежни органи да го минимизираат бројот на компании од индустријата кои нема да плаќаат надоместоци и такси на релевантните владини институции или на правните субјекти кои се регистрирани за постапување со отпад од пакување согласно Законот за пакување и отпад од пакување.

4. Мерки за превенција на создавањето на отпад од пакување и мерки за поттикнување на собирањето, селектирањето, повторната употреба, рециклирањето и други форми на обновување, прерарботка и отстранување на отпад од пакување

Мерките за намалување на отпадот од пакување е на највисокото место на хиерархијата на отпадот. Тоа претпоставува стимулирање на производителите да ги модифицираат амбалажите на своите производи тш тежината на нивното пакување (амбалажа) ќе се намали. На пример, може да се стимулираат производителите на пијалоци во ПЕТ шишиња да ги намалат тежините на своите шишиња со воведување понови технологии. Повеќето ПЕТ шишиња од 1,5 лит. во Македонија се произведуваат од 42-45 гр претформи. Во Европа, овие шишиња се произведуваат од 36-38 грамски претформи, што значи 10-15% намалување во масата на овој тип отпад од пакување.

Производителите кои користат картонска и хартиена амбалажа, а со тоа и вкупната маса на овој тип отпад што би се генерирал.

Поттикнувањето на одвоеното собирање, селектирањето, рециклирањето или енергетската преработка на отпадот од пакување, ќе биде една од главните активности на министерството за животна средина и просторно планирање. Министерството за животна средина и просторно планирање треба да соработува со правните субјекти за постапување со отпад од пакување, локалните самоуправи и комуналните претпријатија кои одговорни за собирање отпад во своите општини. За да може да се постигнат Националните Цели, неопходно е на граѓаните да им се создадат услови за тн примарна селекција на отпадот од пакување. Тоа значи дека во сите општини мора да се постават конетјнери и корпи, во кои граѓаните ќе може одвоено да го фрлаат отпадот од пакување по тип (посебен контејнер/канта за платсика, посебен за хартија, посебен за стакло итн.). Во постојните, традиционални контејнери би се одлагал само мократа фракција од комуналниот отпад. Истовремено, комуналните претпријатија на локалните самоуправи треба да создадат капацитети така примарно селектираниот отпад да може селектирано да го соберат (да не се мешаат отпадите при собирање и транспорт).

Сите општини и комунални претпријатија треба да имаат сопствени тн *рециклажни дворови* или *трансфер станици*, каде собраниот отпад уште еднаш, секундарно би се селектирал (тип на пластика/метал, боја итн) и избалирал. Целта е да се извади од собраниот отпад што повеќе материјал кој може повторно да се употреби (рециклира или согори за енергија), пред отпадот да отиде на депонија за крајно одлагање.

Собирањето на отпадот од пакување од крајните корисници (физички лица) ќе биде организирано преку различни методи на собирање, како на пример во вреќи, канти, контејнери, собирни точки и собирни центри. Обемот на отпадот од пакување може значително да се разликува од една до друга општина и ќе биде прецизно пресметан во соработка со локалните самоуправи.

Ова може да се постигне само со тесна соработка со правните субјекти за постапување со отпад од пакување, како и локалните самоуправи. Министерството за животна средина и просторно планирање мора да ја зголеми свесноста на локалните самоуправи за потребата од тесна соработка, со оглед дека истото е и нивна законска обврска.

Преку организирање работилници и предавања, како и со контрола од Државниот Инспекторат за животна средина, со ова мора да се отпочне веќе во втората половина на 2011 година.

Министерството за животна средина и просторно планирање ќе ги подржува сите разумни иницијативи на локалните самоуправи кои ќе го подобруваат и зголемуваат собирањето на комуналниот отпад, со минимално влијание врз животната средина.

5. Мерки за едукација и спроведување кампања за подигање на јавната свест за постапување со отпад од пакување

Методите на комуникација и едукација ќе бидат утврдени и воспоставени во соработка со локалните самоуправи и правните субјекти за постапување со отпад од пакување, преку користење на веќе постоечките општински механизми, преку градските весници, постери, билборди, известување по пошта итн.

Содржината на информациите ќе зависи од системот кој ќе биде дизајниран со секоја општина поодделно. Потребно е да се планираат два типа на комуникациски пораки:

1. Да се **информираат и мотивираат** крајните корисници на одредена територија да вршат одделно собирање на отпадот од пакување, при тоа објаснувајќи им ги општите придобивки од таквиот процес.

2. Да се информираат крајните корисници **за методите како** да се врши одделно собирање и местата каде што тоа може да се изведе на територијата на општината

Горе споменатите информации кои се однесуваат на методите на собирање, сортирање и рециклирање, ќе бидат изложени-огласени на места кои се одредени за таа цел во соработка со општината, но во соработка со правните субјекти за постапување со отпад од пакување, ќе се организираат и национални кампањи на телевизији и радио. Овие кампањи ќе отпочнат откако во поголемиот дел од земјата ќе се создадат услови за селектирано собирање на отпад од пакување.

6. Преглед на законска регулатива за управување со отпадот и отпадот од пакување

- Правилник за формата и содржината на образецот на годишниот извештај за видот и количината на пакувањата што се пуштиле или увезле на пазар во Република Македонија во претходната календарска година и за постапување со отпад од тие пакувања, формата и содржината на образецот на производствената спецификација, формата и содржината на образецот на евиденцијата за вкупното пакување кое е пуштено на пазар или увезено во Република Македонија како и начинот на кој се води евиденцијата „Службен весник на Република Македонија“ бр. 117/10 .
- Правилник за начинот на водење, формата и поблиската содржина на базата на податоци и информативниот систем за пакување и отпад од пакување „Службен весник на Република Македонија“ бр. 113/10 .

- Правилник за начинот на нумерирање и кратенките на кои се заснова системот за идентификација и означувањето на материјалите од кои е произведено пакувањето, како и формата и содржината на ознаката за постапување со пакувањето „Службен весник на Република Македонија“ бр. 62/10.
- Листа на илустративни примери на пакување „Службен весник на Република Македонија“ бр. 52/10.
- Правилник за формата и содржината на образецот за водење на евиденција на правни лица кои постапуваат со отпад од пакување, производители и самостојни постапувачи со отпад од пакување, начинот на водење на евиденција како и формата и содржината на образецот на потврдата за регистрација на самостоен постапувач со отпад од пакување „Службен весник на Република Македонија“ бр. 41/10.
- Правилник за условите за пакувања со долг животен век и видовите на пакувања кои служат како показатели дека пакувањето е со долг живитен век „Службен весник на Република Македонија“ бр. 48/10.

7. Насоки за идниот развој на управувањето со отпадот од пакување

Министерството за животна средина и просторно планирање во следниот период ќе треба да игзradi партнерски однос со правните субјекти кои се овластени да постапуваат со отпадот од пакување и кои ја превземаат обврската за исполнување на националните цели, за количините отпад од пакување од нивните клиенти. Истовремено, Министерството за животна средина и просторно планирање треба да ги информира на соодветен начин локалните самоуправи и компаниите за нивните законски обврски и да ги насочи кон приклучување на системите за управување со отпад кои ќе ги постават лиценцираните те овластените правни субјекти за постапување со отпад од пакување.

Само со ваков, интегрален и систематски пристап кон собирањето, селектирањето, транспортот и рециклирањето на отпадот од пакување, може да се исполнат националните цели.

Министерството за животна средина и просторно планирање во своите идни планови ќе предвиди стимулации за компаниите кои вршат собирање, селекција, транспорт и рециклирање и имаат соодветни дозволи за тоа, а истовремено се и во некој од поставените системи за управување со отпад од страна на правните субјекти кои се овалстени за тоа.

Министерството за животна средина и просторно планирање може да ги искористи расположивите Европски фондови за таа намена и да ги насочи кон подигање на капацитетот на постојните компании кои се чинители во собирање, селекција, транспорт и рециклирање на отпадот од пакување. Тоа треба да се прави во координација со правните субјекти за постапување со отпад од пакување, кои се и одговорни за исполнување на националните цели.

8. Цели на количества на пакување и отпад од пакување кои треба да се соберат и преработат во наредниот период

Во табелата подле е даден преглед на очекуваните количини на отпад од пакување кои ќе се соберат и преарботат (со рециклирање или енергетски) до 2015.

Таб.2 Очекуваан преработка на отпад од пакување

Типови отпад од пакување	2011 просек	2012 просек	2013 просек	2014 просек	2015 просек
Хартија/картон [t]	2,200	4,400	9,000	12,500	15,500
Пластика [t]	2,300	4,700	9,000	12,500	14,000
Стакло [t]	400	700	1,200	1,800	3,000
Метал [t]	200	400	800	1,200	2,000
Композити [t]	20	100	300	500	700
Дрво [t]	50	100	300	600	900
Вкупно [t]	5,170	10,400	20,600	29,100	36,100

Удел во вкупните количини отпад од пакув. во РМ	[%]	5	10	19	28	34
---	-----	----------	-----------	-----------	-----------	-----------

До крајот на 2015 вкупниот очекуван процент на рециклирање би изнесувал околу 35% од вкупната количина на отпад од пакување кој се пуштан на пазарот во Р.Македонија. Министерството за животна средина и просторно планирање ќе го стимулира развојот на индустријата за собирање, селекција и преработка на отпадот од пакување, во соработка со правните субјекти за постапување со отпад од пакување и локалните самоуправи. Со тоа ќе се овозможи креирање на нови работни места, особено за неквалификуваниот кадар кој претставува најголем дел од структурата на невработени во државата.

МИНИСТЕР
Nexhati Jakupi

април, 2011